

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BİYOLOJİ TEMELLİ MESLEKLERİ SEÇMELERİNDE ETKİLİ OLAN NEDENLER

EFFECTIVE FACTORS IN SELECT OF BIOLOGY BASED JOB OF SECONDARY
SCHOOL STUDENTS

Esra ÖZAY KÖSE¹

Öz

Bu araştırmada, ortaöğretim öğrencilerin biyoloji temelli mesleklerin seçiminde etkili olan nedenler araştırılmış ve aile, çevre, okul ortamı, ders öğretmeni, cinsiyet vb. özelliklerin bu meslekleri seçmede ne derece etkili olduğu saptanmıştır. Araştırmanın örneklemini Erzurum merkezinde bulunan bir lisede öğrenim gören 149 lise öğrencisi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak 26 maddelik bir ölçek kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda öğrencilerin biyoloji derslerinde biyoloji temelli meslekler hakkında pek bilgi almadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca aile, öğretmen ve çevrenin öğrencilerin meslekler hakkında seçimlerini çok fazla etkilemediğini ortaya çıkarmıştır. Bunlarla birlikte bu araştırma, öğrencilerin meslekler hakkında internet, televizyon programları ve bazı kitaplardan meslekler hakkında pek fazla bilgi edinmediklerini de ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: meslek seçimi, biyoloji, lise

Abstract

In this study, secondary school students in biology-based professions are effective causes researched and family, environment, school environment, the course instructor, gender etc. is the degree to which these professions in choosing effective features. The survey was composed of a high school education, located in Erzurum, 149 high school students. Data collection tool was used in a survey of 26 items. As a result, the students have not information about biology based job. In addition, family, teachers and students of the area revealed a lot about choices affect professions. With this research, students were not obtained information about jobs from internet, television programs and books.

Key Words: job select, biology, secondary school

¹ Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, K.K.Eğitim Fak. Biyoloji A.B.D.Erzurum

1. GİRİŞ

İnsan, yaşamı boyunca çeşitli seçimler yapar. Mesleğini, yiyeceğini, giyeceğini, evini, eşini, arkadaşlarını vb. seçer. Meslek seçimi, insanın yaptığı bu seçimler arasında belki de en önemlisidir. Çünkü meslek seçimini doğru yapabilmek, kişinin geleceğinin mutlu ve huzurlu olması için çok önemlidir. Birey mesleğini seçerken gelecekte yaşayacağı ve sürekli ilişki içinde olacağı çevreyi, arkadaşlarını da seçmiş oluyor (Çakır, 2004). Öğrencilerin kendilerine uygun meslekleri seçebilmeleri, onların mutlu ve başarılı olmalarını ve toplumda insan gücünün yerinde kullanılmasını sağlayacaktır (Koç, 2006).

Hatta meslek seçimi, bir kişinin kiminle evleneceğini, dünya görüşünü, günlük yaşam biçimini ve alışkanlıklarını belli bir biçime sokan etkilere de sahiptir. İnsan yaşamında böylesine çok yönlü etkileri olan bir uğraşı alanının seçimi günümüzde güçleşen bir olgu haline gelmiştir. Çünkü çağımızda teknoloji ve endüstri alanındaki değişme ve gelişmeler toplumlarda yeni iş gruplarının ve mesleklerin ortaya çıkmasına, bunlar ise iş ve meslek yaşamında seçeneklerin artmasına, karmaşıklaşmasına neden olmaktadır (Kuzgun,2000) .

Meslek seçimi, bireyin ilgi, yetenek, değer, beklenti ve kişilik özelliklerine uygun olarak seçildiğinde kişinin ruh sağlığını mesleki ve özel hayatını olumlu yönde etkilemekte ve bireyin hayat kalitesi ve standardına olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Seligman, 1980; Savickas, 1990).

Sağlıklı bir meslek seçimi ancak bireyin kendi ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarını, aynı zamanda seçeneklerini iyi tanımasıyla mümkün olmaktadır. Buna göre çevre elverişli olduğu oranda, kişi iyi gelişecek ve yeteneklerini gösterecektir (Çelik, 2012).

Kişinin bir konuda doğru karar verebilmesi için önce ne istediğini ve ne gibi kaynaklara(yeteneklere, mali olanaklara ve çevre desteğine) sahip olduğunu bilmesi gerekmektedir. Bir öğrenci hangi konulardan hoşlandığına, yani ilgilerine ve hangi konuları kolay ve çabuk öğrenebildiğine, yani yeteneklerine ilişkin doğru, gerçekçi ve zengin bir benlik kavramına sahip oldukça ders ve okul seçerken isabetli karar verme olasılığı artar (Kuzgun,2005).

Pek çok kişi, bir iş veya faaliyete girmeden önce, gerçek ilgilerini bilmeyebilir. Ancak bireyler, çeşitli faaliyetleri deneyerek, çok çeşitli yaşantılar kazanarak kendi ilgi alanlarını keşfedebilirler. Gelişmekte olan bireyler olarak öğrencilerin kişisel ilgi alanlarını tanıyabilmeleri için çeşitli durum ve yaşantı olanakları yaratma yönünden ailelere ve okullara çok büyük görev düşmektedir (Özgüven, 2000).

Lise yılları gençler için meslekle ilgili karar vermeleri açısından kritik zaman olarak değerlendirilir ve öğrencilerin kendilerine uygun mesleği seçmelerinde aile, okul rehberlik hizmetleri ve seçecekleri mesleklerin ilgili olduğu ders öğretmenleri büyük rol oynar. Gençler bu dönemlerinde,

meslek olarak seçecekleri alanları belirlemek ve meslekleri hakkında karar vermek durumundadırlar (Çoban, 2005).

Bu araştırmada, mesleki karar verilirken biyoloji öğretmenliği, biyolog, doktor, eczacı, diş hekimi, veteriner, ziraat vb. biyoloji temelli mesleklerin öğrenciler tarafından ne derece bilindiği, okulda biyoloji derslerinde bu mesleklerin ne kadar anlatıldığı, çevrenin ve ailenin, öğrencilerin bu mesleklere yönelmesinde ne kadar etkili olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma bir tarama (survey) çalışmasıdır. Nicel araştırma desenlerinden biri olan tarama çalışmalarında araştırmacılar, veri toplamak amacıyla geniş bir örneklem grubuna ölçek uygular veya görüşmeler yapar. Eğitim araştırmalarında ölçekler söz konusu örneklem veya kitlenin tutumlarını, inançlarını, düşüncelerini, özelliklerini belirlemek veya herhangi bir konuda bilgi toplamak amacıyla sıklıkla kullanılır (McMillan ve Schumacher, 2010).

Çalışmanın evrenini Erzurum ilinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencileri oluşturmakta olup, örneklemi rastgele seçilen Erzurum Şükrü Paşa Lisesinin 9,10,11,12. sınıflarında okuyan 149 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin 80 tanesi kız, 69 tanesi ise erkektir. Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşları 15 ile 18 arasında değişmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin biyoloji temelli meslekleri seçiminde etkili olan nedenleri belirlemek amacıyla geliştirilen ölçeğin hazırlanması aşamasında öncelikli olarak konu ile ilgili geniş çaplı bir literatür taraması yapılarak benzer nitelikli çalışmalar tespit edilmiştir. Konuyla ilgili araştırmalar neticesinde literatürden aynen alınan maddeler olduğu gibi araştırmacının kendisi tarafından yazılan maddelerle birlikte bu ölçeğin göstergesi olabileceği düşünülen 35 maddelik bir taslak form hazırlanmıştır. Tasarı haline getirilen “Biyoloji temelli meslek seçimini etkileyen sebepler ölçeği”, konu alanı ve alan eğitim uzmanlarından iki öğretim üyesi tarafından incelenmiştir. İfadeler, uzmanlar tarafından ağırlıklı olarak sadelik, açıklık, akıcılık, dilin uygun kullanımı, ifadelerinin yazımı ve anlaşılabilirlik kriterleri esas alınarak değerlendirilmiştir. Uzmanların önerileri doğrultusunda, kapsama uygun olmayan veya görünüş geçerliğini düşüren maddeler taslak halindeki ölçme aracından çıkarılarak kalan 26 madde üzerinden ölçek oluşturulmuştur. Ölçeğin maddeleri Likert tipindedir. Ölçekte yer alan maddelerin cevap seçenekleri, “5= tamamen katılıyorum”, “4= çok katılıyorum”, “3= orta derecede katılıyorum”, “2= az katılıyorum” ve “1= hiç katılmıyorum” şeklinde düzenlenmiştir. Ölçekteki puanlar, 1,00 ile 5,00 arasında olduğundan, puanlar 5,00’e yaklaştıkça öğrencilerin önermeye katılım düzeylerinin yüksek, 1,00’e yaklaştıkça ise düşük olduğu kabul edilmiştir. İfadelerin hepsi olumlu cümle yapısına sahiptir.

Ölçekten elde edilen veriler SPSS 18.0 istatistik programı kullanılarak ortalama değerler hesaplanmıştır. Çalışmada 5’li ölçeğe göre hazırlanan 26 sorunun güvenilirlik analizinde Cronbach

alpha değeri 0,905 olarak bulunmuştur. Bu değer yapılan ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmada 5’li dereceleme ölçeğine göre hazırlanan ölçek örneğine 149 öğrenci katılmış olup bu ölçek sonucunda elde edilen ortalama değerler Tablo 1’de gösterilmiştir.

TABLO 1. “Biyoloji temelli meslek seçimini etkileyen sebepler ölçeği” ortalama sonuçları

	Maddeler	ORTALAMA
1	Biyoloji içerikli meslekleri biliyorum.	3,8054
2	Biyoloji öğretmenliği, biyolog, tıp, eczacılık, diş hekimliği, ziraat, veterinerlik vb. gibi birçok mesleğin biyoloji temelli olduğunu biliyorum.	4,4765
3	Biyoloji öğretmenimiz, biyolojiyle ilgili meslekleri bize sık sık anlatıyor.	2,5168
4	Ailem seçeceğim meslek hakkında önerilerde bulunuyor	2,7450
5	Biyolojiyle ilgili alanları, geleceğin önemli meslekleri olacağını düşünüyorum.	4,0805
6	Genetik Mühendisliği, Moleküler Biyoloji, Tıp, Eczacılık gibi alanları sürekli duyduğum için biyoloji temelli bu mesleklere ilgi duyuyorum.	3,9262
7	Canlıların özelliklerini anlattığı için biyoloji dersini seviyorum.	4,0738
8	Biyoloji öğretmenimiz dersi hayattan olayları örnek vererek anlattığı için biyoloji dersini seviyorum ve bu alanla ilgili meslek dallarına ilgilim artıyor.	3,8591
9	Biyoloji dersinde kendimle ilgili (insanın genel yapısı ve özellikleri) bilgi öğrendiğim için biyoloji dersi hoşuma gidiyor.	4,1477
10	Biyoloji ile ilgili mesleklerin maddi ve manevi beklentilerimi karşılayacağını düşünüyorum.	3,6107
11	Biyoloji dersini çalışmaktan zevk alıyorum ve ileride bu alanla ilgili bir meslekte çalışmak istiyorum.	3,5705
12	Biyoloji dersini sık sık laboratuarda örnek deneylerle işlediğimiz için bazı biyoloji meslek dallarına ilgi duyuyorum.	3,2416
13	Öğretmenimizin sürekli dersi tekrar etmesiyle konuları daha iyi anlıyorum ve bu biyoloji dersini sevmemi sağlıyor.	3,7450
14	Matematik, Türkçe, gibi derslerden ziyade hayatın özünü ele aldığı için kendimi biyolojiyle ilgili mesleklere daha yakın görüyorum.	3,3960
15	Biyoloji ile ilgili mesleklerden cinsiyetime uyacak birçok dal olduğunu düşünüyorum.	3,7651
16	Biyoloji temelli birçok mesleğin (doktor, diş hekimi, eczacı) gözde ve saygın meslekler olmalarından dolayı çok ilgimi çekiyor.	4,0604
17	Yaşadığım bölgenin özelliklerinden dolayı biyoloji ile ilgili mesleklere yönelimim oluyor. (kırsal, sahil, köy, ilçe, şehir)	3,0403
18	Birçok tanıdığım insan, biyolojiyle ilgili mesleklerde çalıştıkları için biyolojiyle ilgili mesleklere ilgi duyuyorum.	2,8054
19	İzlediğim belgeseller biyoloji ile ilgili meslek dallarına merakımı arttırıyor.	3,7785
20	Dünyamızın temel elemanları olan canlıları inceleyen bilim olduğu için biyoloji temelli mesleklere merak duyuyorum.	3,7785
21	Araştırmacı bir kişiliğimin olduğuna inandığım için ve laboratuvar çalışmalarını sevdiğim için biyoloji temelli mesleklerin bana yakın olduğunu düşünüyorum.	3,6443
22	Ders öğretmenimiz dersi çok akıcı ve esprili anlattığı için biyoloji derslerini sıkılmadan dinliyorum.	3,9396
23	Biyoloji derslerine girdikçe bu alanda bir meslek edineceğimi düşünmeye başladım.	3,3020
24	İnternet, televizyon programları ve bazı kitaplardan mesleklerle ilgili bilgi edinmem sonucunda gelecekte biyolojiyle ilgili bir meslekte çalışmaya karar verdim.	3,0805
25	Küçüklüğümde beri biyolojiye ilgi duyuyorum ve bu alanda bir meslek edinmek istiyorum.	3,2081
26	Biyolojiyle ilgili mesleklerin önü açık ve kariyer yapma olanağının daha fazla olduğunu düşünüyorum.	3,7315

Yapılan bu araştırmaya göre, öğrencilerin biyoloji temelli meslekleri bildikleri görülmüştür (4,47). Öğrencilerin tıp, eczacılık, moleküler biyoloji, genetik mühendisliği, diş hekimliği, veterinerlik, biyoloji öğretmenliği, biyolog vb. gibi alanların biyoloji içerikli olduğunu bildikleri saptanmıştır. Araştırma sonucunda biyoloji öğretmenlerinin, biyoloji temelli meslekler hakkında öğrencilere pek bilgi vermedikleri ortaya çıkmıştır (2,51). Bu da okulda rehberlik hizmetlerinin öğrencilere mesleki karar konusunda gerektiği kadar yardımcı olamadıkları gösteriyor.

“Ailem seçeceğim meslek hakkında önerilerde bulunuyor” maddesinin analizinde belirttiğimiz 5’li ölçeğe göre 2,74 oranı elde edilmiştir. Buna göre, öğrencilerin önermeye katılımlarının az oldukları saptanmıştır. Buna bağlı olarak, ya ailelerin meslekler hakkında bilgi sahibi olmadıkları ya da mesleki karar konusunda öğrencileri etkilememekte olduklarını düşünebiliriz. Çalışmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu biyoloji ile ilgili alanları geleceğin önemli meslekleri olarak görmektedir (4,08). Özellikle tıp, diş hekimliği, eczacılık, moleküler biyoloji vb. alanların biyoloji ağırlıklı olması biyoloji dersinin önemini ve popülerliğini artırmakta olup meslek seçiminde öğrencilerin ilgisini çekmektedir. Bunlarla birlikte biyoloji dersi, canlıların özelliklerini ele aldığı için öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından seviliyor (4,07). Özellikle hayattan olaylar, çevremizdeki canlıların özellikleri, yaşam biçimleri, çevresiyle olan ilişkileri ve hayatlarının devamı için yaptıkları işlevler çoğu insan tarafından ilgi çekici olur. Bunlara hayvan sevgisi ya da bitkilere karşı ilgi de eklenebilir. Bütün bunları düşünürsek biyolojinin neden ilgi çekici olduğunu ve neden çok sevildiğini daha iyi anlayabiliriz. Bu yüzden biyoloji öğretmenlerinin, derslerinde hayattan olayları örnek vermeleri yapılan araştırmaya göre saptanmıştır (3,85) ve buda öğrencilerin daha iyi anlamalarını ve dersi daha çok sevmelerini sağlıyor.

Yapılan araştırma sonucunda, biyoloji temelli birçok mesleğin toplum içinde gözde ve saygın meslekler olduğu (4,06) ve gelecekte kişilerin maddi ve manevi beklentilerini karşılayacağı (3,61) ortaya çıkmıştır. Araştırmada, biyoloji dersinin sık sık laboratuvarında örnek deneylerle işlenmediği saptanmıştır (3,24). Bunun yanında bu çalışma öğrencilerin çoğunun kendisini araştırmacı biri olarak gördüğü ve laboratuvar çalışmalarını sevdiği bulunmuştur (3,64).

Çalışma, öğrencilerin yaşadığı bölgenin özelliklerinin onları biyoloji temelli mesleklere yönlendirmesinde, etkili olup olmadığı konusunda orta derecede katıldıklarını gösteriyor (3,04). Ayrıca, öğrencilerin biyoloji temelli mesleklerde çalışan tanıdıkları veya akrabalarının bulunup ya da bulunmaması onların ilgisini pek fazla çekmediği ortaya çıkmıştır (2,80). Buradan şunu çıkarabiliriz; Öğrencilerin tanıdıkları ya da akrabalarından, biyoloji içerikli alanlarda çalışan kişilerin hiç olmaması veya çok az olmasıdır. Diğer taraftan tanıdıkları olabilir fakat onların etkilenmediği ve onlardan dolayı biyolojiye yönelimleri olmuyor da olabilir.

Belgesellerin, öğrencilerin biyoloji alanlarına ilgi duymalarını sağladığı saptanmıştır (3,77). Çevremizde olan veya olmayan canlıları, özellikle hayvanların özelliklerinin ve ilgi çekici taraflarının

belgeselerde izlemenin insanların merakının artmasını sağlıyor. Bu merak sonucunda biyoloji temelli meslek seçimi yapanların olduğu bilinmektedir.

Araştırma sonucunda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun, ders öğretmenlerinin dersi zevkli ve esprili anlattığını ve dersi sıkılmadan dinledikleri görülmektedir (3,93). Dersi akıcı ve esprili anlatan öğretmenlerin dersleri daha çok sevildiği ve monotonluktan uzak kaldığı buna bağlı olarak sıkılmadan dinlendiği bilinmektedir. Bu yüzden dersin monotonluktan uzak olması ve ilgi çekmesi biyoloji dersine karşı ilgi artışını sağlamıştır.

Araştırmada, öğrencilerin çok fazla meslek araştırması yapmadığı ve internet, TV programları ve mesleklerle ilgili kitaplardan mesleklerle ilgili bilgi toplamadığı saptanmıştır (3,08). Öğrencilerin mesleki karar vermelerinde aile ve okulun etkili olmasının yanında kişilerin izleyeceği programlar, okuyacağı ilgili kitaplar ve internet araştırmaları çok önemli olmaktadır. Günümüzde çok fazla kullanılan bir teknoloji olan internetin bu amaçlarla kullanılmasının öğrencilere öğretilmesi ve bilgilendirilmesi gelecek nesillerin yetişmesi konusunda ülkemiz adına verimli olacağı bir gerçektir. Ayrıca bu araştırma sonucunda kullanılan 5'li dereceleme ölçeğine göre 3,73 oranında, öğrencilerin biyoloji temelli mesleklerinin önünün açık ve kariyer yapma olanağının yüksek olduğu konusunda görüş bildirdiği saptanmıştır. Geleceğin meslekleri olarak gösterilen moleküler biyoloji, genetik mühendisliği gibi birçok mesleğin biyoloji ağırlıklı olması, biyolojinin ne kadar önemli bir alan olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya göre öğrencilerin büyük bir kısmı cinsiyetlerine uygun birçok biyoloji temelli meslek olduğunu düşünmektedir (3,76). Biyoloji öğretmenliği, tıp, eczacılık, vb. gibi birçok biyoloji ağırlıklı meslekler hem bayanlar hem de erkekler için uygun meslekler olup genellikle cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tercih edilmektedirler.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada elde edilen bulgulara göre şu sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar ve bunlara verilen öneriler şu şekildedir:

1. Çalışmaya katılan 149 öğrencinin ölçek sonuçları değerlendirildiğinde, genellikle biyoloji temelli meslekleri bildikleri fakat bu meslekler hakkında derslerde fazla bilgi verilmediği ortaya çıkmıştır. Okul rehberlik hizmetleri ve ders öğretmenlerinin mesleki karar verme konusunda öğrencilere yeterli bilgi vermeleri gerekiyor veya öğrencilerin meslekler hakkında bilgi toplamaları konusunda, onlara rehberlik etmeleri gerekiyor. Yapılacak bu rehberlik sonucunda kişi, yeteneğine ve beklentilerine yönelik yapacağı meslek seçimini daha doğru yapacaktır. Kişinin hazır olmadan geleceğiyle ilgili alan seçimi yapması, o bireyin ileride olumsuz yaşantılarla karşılaşmasına neden olur. Bu yüzden mesleki karar aşamasında kararsızlık yaşayan öğrencilere yardımcı olmak, ülkemizin gelecekteki nesillerinin kendi yeteneklerine uygun bir meslek edinmelerini sağlar ve bu da iş verimini artırır. Bütün bunlar göz önüne alındığında, okul rehberlik hizmetleri, ders öğretmenleri ve velilerin

meslekler hakkında bilgi sahibi olmaları büyük önem kazanmaktadır. Lise yılları boyunca, mesleki karar verme becerilerini geliştirmek, onlara götürülecek rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin en önemlileri arasında yer almaktadır. Okullarda yürütülecek mesleki rehberlik hizmetlerinde de, öğrencilere mesleki karar verme bilgi ve becerilerini kazandırmaya ağırlık verilmelidir (Çakır, 2004). Okul rehberlik programları, öğrencilerin sosyal, kişisel, öğrenim ve mesleki ilgilerini belirlemeye önem vermektedir. Çünkü birçok eğitsel, mesleki ve kişisel sorunlara yönelik danışma faaliyetleri çocukların ilgi türlerine göre şekillenmektedir. Bu bakımdan, her okul seviyesinde çocukların ilgi alanlarını ve yönelimlerini bilmek, rehberlik ve danışma açısından zorunludur. Bu bilgiler yalnız öğrenciler için değil, iş arayan ya da bir yüksek öğrenime girmek isteyen gençler için de geçerlidir (Tan, 2000).

2. Çalışma sonucunda öğrencilerin mesleki karar vermeleri konusunda, velilerin öğrencilere karışmadığı veya meslekler hakkında pek bilgi sahibi olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda da öğrencilerde kararsızlık ortaya çıkmış olabilir. Öğrencilerin geleceğiyle ilgili planlar kurması ve o yönde çalışmasında en büyük pay aileye düşmektedir. Bilinçli bir ailede yetişen kişiler, velilerin desteği ve ilgisiyle daha erken kendilerine hedef belirlemekte ve o yönde daha iyi çalışmakta olup hedeflerine daha rahat ve sağlıklı bir şekilde ulaşmaktadırlar. Bu yüzden veliler çocuklarını yetiştirirken daha duyarlı ve bilgili olmak zorundadırlar. Mesleki karar verme döneminde yeterince bilgi toplayan ve meslekler hakkında bilgi sahibi olan ailelerin çocuklarının, mesleklerini seçerken çok sağlıklı karar verdikleri ve programlı bir şekilde çalıştıkları bilinmektedir. Bununla birlikte meslek bilgisi olmayan ve ailesi meslek hakkında pek bilgili olmayan öğrencilerin mesleki karar vermelerinde sürekli bir bocalama görülmektedir ve bu da onların gelecekte eğitim ve öğretimlerine devam etmeleri konusunda yaptıkları hazırlıklarında sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır. Eğitim sosyolojisi odaklı çalışmalar ailenin çocuğu birçok açıdan etkilediğini bulmuştur. Yapılan araştırmalar, kişinin mesleği üzerinde de ailenin rolü olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin; kişinin mesleğini belirleyen etkenler arasında babanın mesleği ve eğitimi önemli değişkenlerdir.(Ergun, 1994; Erjem, 2000). Aileler çocuklarını daha başarılı olabilecekleri ve çocuklarının yetenek ve ilgilerine uygun mesleklere yönlendirilmesinde destek olabilirler (Kesici, 2008). Meslek seçiminde sadece bireysel faktörler ve psikolojik faktörler etkili olmamaktadır. Benlik, sosyal etkenler (aile, çevre, vb.), cinsiyet, değerler gibi etkenler de önemli bir rol oynamaktadır (Tuzcuoğlu, 2000).

3. Araştırma sonucunda öğrencilerin genelinin, çok sayıda saygın ve gözde mesleklerin biyoloji temelli olmasından dolayı biyoloji dersinin onlara ilgi çekici geldiği saptanmıştır. Tıp, eczacılık, moleküler biyoloji vb. gibi meslekler hakkında derslerde daha fazla bilgi verildiğinde öğrencilerin biyolojiyi sevmeleri ve biyoloji ağırlıklı mesleklere ilgi duymaları sağlanır. Ayrıca, canlıları incelediği ve hayattan olayları ele aldığı için biyoloji dersi, öğrencilerin ilgisini çekmektedir. Bu yüzden ders öğretmenlerinin, ders işlerken hayattan örnekleri vermeleri öğrencilerin dersi daha çok sevmesini ve ilgi duymasını sağlayacaktır.

Meslek seçimi özellikle lise yıllarında gerçekleşir ve bu dönemde kişinin olgunluk, bilgi ve amaçları ayrıca psikolojik gelişimi mesleki karar vermede etkili olur. Meslek seçimi bu dönemde daha çok mesleğin saygınlığı ve iş imkânı açısından değerlendirildiği dönemdir. Ülkemizde mesleklerin toplumsal saygınlık düzeylerinin çok farklı oluşu gençlerin tercihlerini belirlemelerinde ve bunları sıralamalarında çok önemli rol oynamaktadır (Kuzgun, 2005) . Bu bakımdan çok sayıda saygın ve gözde meslekler biyoloji temelli olduğu için, ayrıca maddi ve manevi beklentileri karşıladığı için öğrenciler tarafından ilgi çekici bir hal alıyor.

4. Araştırmada, biyoloji dersinin sık sık laboratuarda örnek deneylerle işlenmediği görülmüştür ve öğrencilerin kendilerini genellikle araştırmacı bir kişilikte gördüğü ve laboratuvar çalışmalarını sevdiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin ilgili konularda örnek deneyleri laboratuarda işlemeleri, öğrencilerin derse ilgisini artırır ve o dersi sevmesini sağlar. Ayrıca öğrencilerin araştırmacı olmasını sağlar ve bu şekilde öğrenciler daha çok ders çalışırlar ve bu alandaki mesleklere daha çok ilgi duyarlar. Bireyin kişiliğinin önemli değişkenlerinden birisi de ilgidir. Bireyin çevresiyle etkileşimi ve yaşantısı sonucu öğrendiği, geliştirdiği ilgisi onun davranışının bir yönü olarak da ele alınmaktadır. Bir psikolojik özellik ve kavram olarak ilgi çeşitli açılardan tanımlanmaktadır. İlgi kavramını tanımlama, ilgiyi ölçme çabaları ile başlamış görünmektedir. İlgi kavramının tanımlarının bir çoğu işlevsel olup bireyin, bir eyleme ya da bir kimseye belirli bir süreklilikle bağlanması, ilişki kurması biçiminde ifade edilmektedir. Bazı psikologlar ilgiyi, bireyin bir gereksinimini doyuran öğrenilmiş, hoşlanma veya hoşlanmama duygusu biçiminde belirlenmiş davranışlar olarak tanımlamaktadırlar. Bunların yanı sıra, ilginin birçok etmenden etkilendiğini belirten araştırmalarda vardır (Özoğlu,1983). Öğrencilerin araştırmacı, üretken, aktif olmasında laboratuvar çalışmalarının büyük bir önemi vardır. Kişinin özgüven kazanması bireysel ya da grupla beraber çalışıp örnek deneyler ile birlikte ders görmesi yapılan araştırmalar sonucunda daha kalıcı bir öğrenme yöntemi olduğu bulunmuştur. Bu yüzden ders öğretmenlerinin, laboratuarda işlenecek konuların orada örnek deneylerle anlatması öğrencilerin öğrenmelerini daha etkin ve kalıcı kılacaktır (Özay, vd. 2003).

5. Çalışma, ders öğretmenin dersi akıcı ve zevkli işlediğini gösteriyor. Dersin akıcı olması ve monotonluktan uzak olması için belli aralarla öğrencilerin dikkatinin yeniden çekilmesi gerekiyor. Ders çeşitli anlatım yöntemlerinin bir arada uygulanması ile monotonluktan uzaklaşabilir.

6. Yapılan bu araştırma ile öğrencilerin meslekler hakkındaki TV programlarını pek izlemedikleri, internet ya da meslekler hakkında bilgi veren çeşitli kitaplardan pek bilgi toplamadıkları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin meslekler hakkında bilgi toplamaları ve merak etmeleri konusunda aile ve okuldaki ders öğretmenlerinin öğrencilere yardımcı ve yönlendirici olmaları gerekir.

7. Biyoloji temelli birçok mesleğin cinsiyet ayrımı yapılmadan seçildiği çalışma sonucunda görülmüş olup erkekler ve kızlar arasında sorulara verilen cevaplarda yaklaşık değerler bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- Çakır M.A. (2004). Mesleki karar Envanterinin Geliştirilmesi. Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences, vol: 37, no: 2, 1-14
- Çelik, Ş. (2012). http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/27/01/249447/icerikler/meslek-secimi_158186.html
- Çoban, A.E.(2005). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 10.
- Ergun, M. (1994). Eğitim Sosyolojisi, Ankara: Ocak yayınları
- Erjem, Y. (2000). Öğretmenlik Mesleğine Yönelmede Ailenin İşlevi, Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt.2, sayı.19, ss.70-79, Adana.
- Kesici, Ş., Hamarta, E., ve Arslan, C., “İlköğretim Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının ve Rehberlik İhtiyaçlarının Mesleki Karar Verme Zorluklarını Yordaması”, İlköğretim Online, 7(2), 361-367, (2008).
- Koç, B. (2006). İlgili ölçümlerinin madde sayısının azaltılması ve yaş ranjının Genişletilmesine yönelik bir geçerlik-güvenirlilik çalışması. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- Kuzgun, Y. (2000), “*Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar*”, Ankara: Nobel Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2005), “*Akademik Benlik Kavramı Ölçeği El Kitabı*”, Ankara: Nobel Yayınları.
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2010). Research in education: Evidence-based inquiry (7th Ed.). London: Pearson.
- Özay E, Ocak İ. ve Ocak G. (2003). Genel biyoloji uygulamalarında akademik başarı ve kalıcılığa cinsiyetin etkisi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:2003 (2) Sayı:14
- Özguven, İ. E. (2000), “*Psikolojik Testler*”, Ankara: PDREM Yayınları.
- Özoğlu, S. Ç. (1983) “*Kuder İlgili Alanları Tercih Envanteri Mesleki Form CH El Kitabı*”, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Savickas, M. L. (1990). The Use of Career Choice Measures in Counseling Practice. In E. Watkins ve V. Campbell (Eds.), Testing in Counseling Practice (ss. 373-417). NewJersey: Erlbaum.
- Seligman, L. (1980). *Assessment in Developmental Career Counseling*. Cranston:The Carroll Pres.
- Tan, H. (2000), “*Psikolojik Danışma ve Rehberlik Teori ve Uygulama*”, İstanbul: M.E.B. Yayınları.
- Tuzcuoğlu, S.(1994). "Meslek seçimi ve önemi." *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 6., 6: 265-280.